

Nechutová, Jana

[Vaudois languedociens et Pauvres Catholiques]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1969, vol. 18, iss. E14, pp. 295-296

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109881>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Ernst Werner, Der Kirchenbegriff bei Jan Hus, Jakoubek von Mies, Jan Želivský und den linken Taboriten. Sitzungsberichte der Deutschen Akademie der Wiss. zu Berlin, Akademie-Verlag Berlin, 1967. Stran 73.

Pojetí církve je ve všech středověkých myšlenkových systémech jedním z ústředních bodů, na nichž jsou tyto systémy vybudovány a jimiž tudíž lze tyto systémy charakterizovat, nacházet jejich vztah k dalším otázkám a určovat jejich místo ve středověkém ideovém vývoji. Z toho vychází E. Werner, když v této své studii řeší rozborem eklesiologických názorů v různých vrstvách husitské ideologie dosud nedostatečně zodpovězenou otázku, do jaké míry lze v těchto jednotlivých vrstvách a pak v celém husitství a v Čechách 1. pol. 15. stol. mluvit o reformě, reformaci či revoluci. (Hojně se badatelé zabývali otázkou typu české revoluce nebo revolučního hnutí, byla kladena otázka vztahu české reformace k jiným, zejm. pozdějším reformačním systémům, vztah reformy a reformace však vystoupil naléhavěji teprve po známých pracích P. De Vooghta, ačkoli stejně dobrým podnětem pro řešení tohoto zásadního problému mohla být např. už práce Kybalova.)

V kapitole „Jan Hus: Reformer, Reformator oder Revolutionär“ charakterizuje autor filosoficky Husovo stanovisko k pojetí církve a ukazuje, že Hus není (to platí v eklesiologii, v teorii zákona božního, ve filosofii poslušnosti i ve výzvách ke světským pánům k sekularizaci kněžského zboží) nositelem výslovně propapapežské, protiinstitucionalistické a profeudální teorie. Husův kritický zájem se totiž nesoustřeďoval na instituce, nýbrž na osoby a jejich mravní kvalifikaci. Podle Wernera leží u Husa antifeudální prvky spíše na periferii než v centru učení, to však nic nemění na skutečnosti, že je Husa třeba hodnotit jako reformátora, který si kladl otázky, zasahující základ středověkého církevního systému, a který svým učení o predestinaci a pojetím církve stavěl existenční oprávnění papežství a hierarchie do závislosti na mravních kvalitách. Polemicky k názoru De Vooghtova konstatuje Werner, že v Kostnici proti sobě stanulo stanovisko reformní (kostničtí kardinálové) a reformační (Hus), neboť Hus sám vytvořil — až na výslovný požadavek kalicha — úplný a skutečně reformační program, jak ho později nacházíme ve formulaci pražských artykulů. Werner se domnívá, že nebyť Husovy předčasné smrti, byl by se i on musel vzhledem k logice svého vlastního vnitřního vývoje rozhodnout mezi reformací a revolucí, jak to bylo nutné u jeho spolupracovníků a žáků.

V další kapitole věnuje autor pozornost vývoji reformační teologie u Husových pokračovatelů, zejména u Jakoubka ze Stříbra a u Jana Želivského. Jakoubka považuje za typického představitel představitele měšťanské opozice, jehož radikalismus je pouze teologický. Naproti tomu Želivský je už radikál v ohledu sociálním; jak plyne z jeho eklesiologie i eschatologie, ve srovnání s Jakoubkem silně radikalizované, přesáhl Želivský Jakoubkovo stanovisko směrem k revoluční teorii, ale zůstává stát v polovině této cesty, již nastoupil důsledně teprve Tábora.

Kapitola o Tábore probírá tábořskou eklesiologii (jak se jeví zejména v eucharistických otázkách) ve srovnání s eklesiologií pražských ortodoxů. Werner dospívá k závěru, že — stejně jako Hus a Jakoubek vytvořili Evropě model církevní reformace — koncipovali Táboři ideu revoluce.

Jak vysoko hodnotí Werner husitskou revoluci, vidíme z toho, že Čechům přičítá vytvoření ideálně typické formy reformace (Hus) i revoluce (Tábora), a podobně jako Kalivoda konstatuje, že se s Pikarty poprvé v Evropě vynořil problém ultralevicových revolucionářů. Připisuje pak (v poslední kapitole — „Antipoden von Reformation und Konziliarismus: Der böhmische Papalismus“) Čechům i to, že se zde po prvé, právě jako reakce na husitskou revoluci, vytvořily náběhy i k teorii protireformační (Pálec, Stanislav ze Znojma) a že tak Čechy této doby předjaly tridentský papalismus. V Kostnici tedy proti sobě nestálo jen pojetí reformační s reformním, ale bylo zde zastoupeno i stanovisko protireformační. Srovnáním husitské revoluce s raně buržoazní revolucí v Německu autor zjišťuje, že německá selská válka měla řadu slabostí, jež u husitství nepozorujeme, a že co se týče objektivního výsledku revoluce, dosáhlo české hnutí zřetelnějšího a přesvědčivějšího vítězství než reformace německá. Chceme-li tedy mluvit o velkých předchůdcích klasicích buržoazních revolucí, musíme začínat Čechami 15. stol., nikoli až Německem 16. stol. Přínos německého hnutí spočívá zejména v jejím šířeji evropském charakteru, byla by však nemyslitelná bez teoretického a praktického dědictví, jímž jí připravilo cestu husitství.

Jana Nechutová

Vaudois languedociens et Pauvres Catholiques. Cahiers de Fanjeaux 2. Edouard Privat (éditeur), Toulouse 1967. Stran 307.

Sborník předkládá souhrn referátů z jednání druhého zasedání, věnovaného jihofrancouzské církevní historii ve 12. a 13. století; zasedání se konalo ve Fanjeaux ve dnech 26.—31. července

1966 a jeho užším tématem byly rané dějiny provencálského valdenství (počátek 13. stol.). Účastníci se ho vesměs francouzští badatelé, z přizvaných odborníků cizích byli přítomni a své referáty přednesl přední valdenský historik G. Gonnet z Říma, K.-V. Selge z Heidelbergu a byl přihlášen — se srovnávací studií o valdenských ve Střední Evropě — významný pražský heresiolog A. Molnár, který se však konference posléze nezúčastnil.

Počátky a první stadia vývoje valdenského hnutí v dané oblasti byly předmětem výkladu Gonnetova — *La figure et l'oeuvre de Vaudès dans la tradition historique et selon les dernières recherches*. Gonnet zde předložil nové shrnutí a zhodnocení i nejnovější další, dosud nezveřejněné výsledky své dlouholeté práce s ranými prameny k dějinám sekty. K.-V. Selge (*Caractéristiques du premier mouvement vaudois et crises au cours de son expansion*) vyložil své originální, dnes však už nikoli ojedinělé, hledisko k problému prvopočátku a ideových východisek hnutí: věnoval pozornost misijní myšlené sekty, vyjádřené apelem k následování apoštolů a kázání spásy; Selge považuje tento kazatelský princip ve valdenství za podstatnější než dosud většinou historiků zdůrazňovaný ideál evangelické chudoby.

Referát M.-H. Vicaire (*Recontre à Pamiers des courants vaudois et dominicain 1207*) se zabýval vztahy mezi valdenskými, katary a predikantským směrem katolickým, reprezentovaným dominikány. Došlo zřejmě ke sblížení katolicismu s hnutím valdenským, které vyvrcholilo schůzkou v Pamiers v září 1207. Tímto sblížením lze snad vysvětlit i problematickou otázku, proč se do katolické církve navrátili známí přívrženci Valdova učení Arnaud de Crampagna a Durandus de Osca. Snad s tím souvisí i profil inkvizičních pramenů z této doby (Y. Dossat, *Les Vaudois méridionaux d'après les documents de l'Inquisition*): v 1. polovině 13. století podávají tyto materiály jen málo nového k sektě valdenských, na druhé straně však přitom odhalují důležité okrajové kacířské skupiny, především početné sbory katarské. Většina badatelů, zúčastnivších se zasedání, je ve statích zde publikovaných toho názoru, že valdenští i predikantští katolíci této doby se vyznačovali mimořádnou horlivostí i vynikajícími výsledky v aplikaci principu následování apoštolů a kazatelské činnosti. Obojí, jak katolíci, tak evangeličtí, byt kacířští, valdenští, odmítají katarská stanoviska.

V předmluvě ke sborníku jsou podány důležité údaje o průběhu konference, o její organizaci, obsahu i významu. Vytkněme z ní aspoň informaci o práci Ch. Thouzellierové (která se konference nemohla zúčastnit), jež je věnována rozboru jména Duranda z Osky. Podle předmluvy Thouzellierové zřejmě definitivně rozluštíla záhadu jména Osca, které bývá běžně ztotožňováno s aragonskou lokalitou Huesca (podle staršího výkladu Dom Vaissèta, jenž však postrádá přesvědčivého zdůvodnění). Thouzellierová poukázala na katalánský charakter Durandovy bible a jeho stylu. Způsoby Osca se pak stalo objektem nové hypotézy Y. Dossata v citované již studii, obsažené v tomto sborníku: jedná se o Losque, místo v Rougerue, z něhož pocházejí i Durandovi nejbližší spolupracovníci.

Sborník uzavírá Dossatova přednáška o vynikajícím badateli na poli církevní historie J. Guiraudovi, přednesená u příležitosti konference k uctění památky stého výročí Guiraudova narození.

Jana Nechutová

Ilse Schneider, Lectiones Latinae. Ein lateinisches Lehrbuch für Erwachsene. VEB Verlag Enzyklopädie, Leipzig 1967. Stran 224, 5 obrazových příloh, plán Říma.

Potřeba vydávat učebnice latiny pro dospělé se jevila tím naléhavější, když při reorganizaci školství po změně společenského řádu bylo v některých zemích neuváženě a překotně omezováno a rušeno vyučování latině na středních školách. Ukázalo se, že latinu potřebují při studiu a pozdějším výkonu svého povolání nejen lékaři a teologové, nýbrž i studující a vědecktí pracovníci společenských disciplin, jako jsou lingvisté, romanisté, germanisté a slávisté, historici, prehistorici, archiváři apod. Pro ně je určena učebnice Ilsy Schneiderové, autorky dvou učebnic, které se již v praxi dobře osvědčily: *Lingua Latina Medicinalis, Lateinisches Lehrbuch für Mediziner*, 2. vydání Lipsko 1964 a *Lateinisches Übungsbuch für Universitätskurse*, tamtéž 8. vydání 1964.

Učebnice se svým zpracováním podstatně liší, a to k svému prospěchu, od učebnic, které v posledních patnácti letech byly u nás vydány. Je cvičebnicí zcela oddělenou od mluvnice (*Lateinische Formenlehre* téže autorky, Lipsko 1966³), na jejíž paragrafy se pak odkazuje na příslušném místě v slovníku k jednotlivým lekcím.

Cvičebnice je rozvržena na sedm oddílů. Z metodického hlediska je nejdůležitější první oddíl obsahující v 22 lekcích texty k procvičování probíraných mluvnických jevů. Každé cvičení má svou pevnou a jednotnou strukturu. Na jeho počátku jsou udány gramatické jevy, které mají být v dané lekcí probírány, zpravidla tři, např. v cvič. VII: 1. pasivum sloves na -a, -e: kmen